7.11.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

stv@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esityksestä yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Asia: HE 112/2025 vp

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö kiittää mahdollisuudestaan antaa lausunto ja tulla kuultavaksi.

Esityksen vaikutukset työttömyyskassoihin

Ehdotetulla yleistuella ei arvioida olevan olennaisia vaikutuksia työttömyyskassojen toimintaan. Kassojen jäsenistön osalta merkittävin muutos koskee henkilöitä, jotka ovat tähän asti saaneet peruspäivärahaa, koska eivät ole täyttäneet kassan jäsenyysehtoa, ja jotka tulevaisuudessa saisivat yleistukea. Näihin henkilöihin saattaisi jatkossa kohdistua yleistuen tarveharkinta, jota ei ole ollut peruspäivärahassa sekä mahdollisesti kahteen kertaan asetettava omavastuuaika. Esityksessä on arvioitu, että tämä saattaa lisätä työttömyyskassojen jäseneksi liittyvien henkilöiden määrää, koska ansiopäiväraha ei ole tarveharkintainen.

Muita vaikutuksia työttömyyskassoihin aiheutuu muun muassa siitä, että peruspäivärahan ja työmarkkinatuen muuttuminen yleistueksi on huomioitava esimerkiksi neuvonnassa, viestinnässä ja päätösmalleissa siltä osin kuin niissä on viitattu peruspäivärahaan tai työmarkkinatukeen.

Työssäoloehdon seuranta

Esityksen mukaan työssäoloehdon täyttyminen ei olisi yleistuen saamisen edellytyksenä.

Kansaneläkelaitos seuraisi kuitenkin jatkossakin työssäoloehdon täyttymistä, koska työssäoloehdon täyttyminen nollaisi kotikunnan rahoitusvastuun perusteena olevan etuuspäivien kertymän myös työttömyyskassaan kuulumattomilla hakijoilla. Esityksen mukaan työttömyyskassaan kuuluvilta yleistuen saajilta työssäoloehto täytyisi edelleen tutkia siksi, että heille työssäoloehdon täyttyminen mahdollistaa siirtymän ansiopäivärahalle.

Kuten nykyään työmarkkinatuen odotusajassa, työssäoloehtoon luettava työ vähennettäisiin yleistuen saajalle asetettavasta odotusajasta. Myöskään tuen osittamista ei sovellettaisi, jos hakija olisi täyttänyt työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon. Lisäksi työssäoloehdon täyttyminen tulee tutkia, koska työttömyyskassoihin kuulumattomien palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla rahoitetaan jatkossakin yleistukea siltä osin kuin kyse olisi työttömyysturvalaissa tarkoitetun työssäoloehdon täyttäneille henkilöille maksettavasta yleistuesta.

Työssäoloehdon seuraamiselle on Kelassa jatkossakin monia hyviä syitä, mutta työssäoloehdon seuraamisen merkitys muuttuu. Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö haluaa tämän osalta tuoda esiin, että työssäoloehdon seuraamisen tulee olla täsmällistä, koska sen pohjalta voidaan osoittaa hakija siirtymään ansiopäivärahalle. Jotta ohjaus asioimaan työttömyyskassassa tapahtuisi oikein ja täsmällisesti, tulee myös työssäoloehtoa seurata täsmällisesti.

Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

Omavastuuaika

Esityksen mukaan yleistuen ja ansiopäivärahan omavastuuaikoja ei voisi jatkossa enää lain voimaantulon siirtymäajan jälkeen yhdistää samalla tavoin, kuin nykyisin yhdistetään peruspäivärahan ja ansiopäivärahan omavastuuaikoja. Tämä voi aiheuttaa epäoikeudenmukaisia tilanteita, varsinkin kun työssäoloehdon ja kassan jäsenyysehdon laskenta tapahtuu hieman eri tavalla ja voi johtaa toisin sanoen siihen, että omavastuuaika voisi tulla tietyissä tilanteissa asetettavaksi kahteen kertaan lyhyen aikavälin sisällä. Muutos on heikennys työttömyyskassojen jäsenille.

Esimerkiksi jos henkilö liittyy kassaan 1.1.2025, työssäoloehto voi täyttyä esimerkiksi 15.12.2025, mutta kassan jäsenyysehto täyttyy vasta 31.12.2025. Hän hakee 16.–31.12.2025 yleistukea, johon kuuluu 7 päivän omavastuuaika ennen maksamista. Jos yleistuen omavastuuaika ei ehdi täyttyä ennen 1.1.2026, jolloin oikeus ansiopäivärahaan alkaa, voi omavastuupäiviä kertyä yli 7 päivää kahden kuukauden aikana. Eli kun henkilö siirtyy ansiopäivärahalle 1.1.2026, omavastuuaika asetetaan uudelleen.

Koska omavastuuaikoja ei voi yhdistää tai lukea hyväksi, tulisi ottaa käsittelyyn työttömyyskassojen ehdotus siitä, että kassan jäsenyysaika laskettaisiin samalla tavalla kuin työssäoloehto. Tällä hetkellä jäsenyysehto kertyy kuukausina ja työssäoloehto kalenterikuukausina, mikä johtaa siihen, että jäsenyysehto täyttyy eri aikaan kuin työssäoloehto. Toisin sanoen työssäoloehto voi tällä hetkellä täyttyä viikkoja ennen kuin jäsenyysehto. Ongelmana on myös kassoista toiseen siirtyminen, jos se ei tapahdu katkotta, koska tätä väliaikaa ei voida lukea jäsenyysajaksi, vaikka työssäoloehdon voidaan katsoa kertyvän sinäkin aikana.

Jos kassan jäsenyysehto kertyisi samalla tavalla kuin työssäoloehto, vältettäisiin tietyissä tilanteissa lyhyet jaksot Kelan yleistuella ja mahdolliset kaksinkertaiset omavastuuajat. Lisäksi muutos vähentäisi tietojen lähettelyä kassojen ja Kelan välillä. Tämä helpottaisi toimeenpanoa niin kassoissa kuin Kelassakin, yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi järjestelmää ja olisi työttömyyskassan jäsenen kannalta ymmärrettävämpää.

Muutos olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi siten, että työttömyysturvalain 5 luvun 2 §:n 1 momentti muutettaisiin seuraavanlaisesti: ”Ansiopäivärahaan on oikeus palkansaajakassan jäsenellä (vakuutettu), joka on ollut työttömyyskassassa vakuutettuna vähintään 12 edellisen kalenterikuukauden aikana ja joka on vakuutettuna ollessaan täyttänyt 3 §:n 1 momentin mukaisen työssäoloehdon.”

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Aki Villman
toiminnanjohtaja
aki.villman@tyj.fi
puh. 050 356 7990